

גליון תזרני בהלכה, אגדה ומוסר

דברי מאיר

מאוצרותיו של הרב"ג רבי מאיר סנדר שליט"א

מו"צ בירושלם תובב"א ומה"ס 'דברי מאיר' ועוד

בס"ד

אדר א' התשע"ט
גליון מס' 5

השיעור השבועי בהלכה ואגדה
ממורנו הרב שליט"א
א"ה מידי יום רביעי בשעה 20:30
בעז"נ של ביהכ"ס 'ישמח לב'
רח' מיכלין פינת אבוהב, בית וגן.

פזנים ופרפראות

על פרשות השבוע שבהודש זה

אמרי בינה

מוסר ואגדה, חיזוק והשקפה

מתוך שיעוריו של מורנו הרב שליט"א

| פרשת תרומה |

וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה (כה, ב).

רגיל היה הראש"ל הגאון רבי עובדיה יוסף זיע"א לאמר: המילה "ונתנו" נקראת מתחילתה לסופה ומסופה לתחילתה, לרמוז לך שהנותן תרומה, הקב"ה מחזיר לו את תרומתו בכפל כפליים...

ובזה ביאר את הפסוק "ה' שמרך, ה' צילך על יד ימינך" - כשאדם עומד מול השמש, שכל תנועה שהוא עושה נראית בצל באותו הזמן, אם יפתח את ידו - גם הצל יפתח את ידו, ואם יסגור את ידו - גם הצל יראה את ידו הסגורה. וזהו "ה' צילך" - אם תפתח את ידיך לצדקות, גם ה' יפתח לך את ידו הרחבה ויתן לך שפע, ואם תסגור את ידך מלתת צדקה, גם ה' לא יפתח לך את ידו ח"ו (ע"פ יביע אומר).

| פרשת תצוה |

לְפָנַי לְפָנַי ה' תָּמִיד (כה, כט).

מסופר על הרה"ק רבי יהודה צבי מסטרטין זיע"א, שפעם בא לפניו חסיד אחד ובכה בכי תמרורים: רבינו הקדוש! לומד אני ושוכח, לומד שוב ושוכח, יתן נא לי רבינו איזו סגולה מועילה, שלא יהא לשר של שכחה שליטה עלי!...

השיב לו הרבי: בוא וראה, נאמר בתורה "לזכרון לפני ה' תמיד", ולמעלה נאמר (כז, כ) "להעלות נר תמיד" - אף אתה תהיה מעלה בביתך "נר תמיד" ללמוד לאורו, והיא סגולה בדוקה ומנוסה נגד השכחה. וברייתא גדולה שנו לנו רבותינו (ברכות נז:) "הרואה שמן זית בחלום, יצפה למאור תורה", וכל שכן בהקיץ - היינו שלומד לאור נר של שמן זית... (תורת הפרשה).

| פרשת כי תשא |

וביום השביעי שבת יִנַּפֵּשׁ (לא, יז).

מסופר על הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זצוק"ל, שנכנס פעם להיכל הישיבה הגדולה שלו בשבת אחר הצהריים, ומצא שחלק מהתלמידים מבלים את הזמן בשיחה בטלה.

ניגש אליהם רבי חיים ואמר: עד שאתם עוסקים בשיחה, מוטב היה אילו הלכתם לישון, ובכך הייתם מקיימים את ראשי התיבות של המילה "שבת": ש'ינה ב'שבת ת'ענוג!...

העיד אחד התלמידים והשיב: רבי! אני דורש ראשי תיבות אחר של "שבת" - ש'יחה ב'שבת ת'ענוג... השיב לו רבי חיים מיניה וביה: עליך אמר החכם מכל אדם (קהלת י, ב): "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו" - החכם קורא בשי"ן ימנית [שינה], ואילו הכסיל קורא בשי"ן שמאלית [שיחה]...

| פרשת ויקהל |

וְכָל חָכֵם לֵב בָּכֶם יָבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' (לא, י).

אומרים משמו של הרה"ק רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א: החכמה הגדולה שבכל החכמות היא - שלא להיות חכם כל עיקר, אלא לפעול ולעשות "את כל אשר צוה ה'" - מפני שכך ציוה האלקים, ובלא שום חכמה והתחכמות שבעולם!... (ממעיינות הנצח).

מעלת הארת פנים לזולת

הגמ' במסכת מכות (דף י) אומרת, שכתוב לגבי עיר מקלט "מזרחתה שמש", וזה אומר שתזרח שמש לרוצחים. ופרש"י: "לדאוג להם". מכאן רמז **להארת פנים**, וק"ו לאדם שלא רצח.

עוד אומרת **הגמ' בקידושין** (דף לא) לגבי כיבוד אב ואם: יש מאכילו לאביו פסיוני ויורש גיהנם, ויש מטחינו בריחיים ומקבל עוה"ב. ופירשו תוס' ע"פ ירושלמי, שכשמביא לו הפסיוני אומר לו "טחון ואכול", כדרך שעושים לכלב. ושוב רואים כח הארת הפנים.

וכן **בגמ' בבא בתרא**: הנותן צדקה לעני מתברך בשש ברכות, המברכו מתברך ב"א ברכות - כי האיר לו פנים.

וכן **במסכת תענית** (כב ע"א) שאמר אליהו הנביא לרב ברוקא, אלו מבני עוה"ב, שהיו משמחים יהודים. וביאר המהרש"א שם, **כי כשיהודי בצער - השכינה אף היא בצער, וכשמשמחים יהודי - השכינה שמחה**. ולכן יש להתחזק בזה.

(מתוך שיעור - כז אלול תשע"ז)

דבריהם הם זכרונם

פרקי חיים והנהגות מרבוזינו הקדושים
שיום פקידת שנתם בהודש זה

ביום י"א אדר א' זהו יום היארציט של הרה"ק ר' אברהם בורנשטיין מסוכטשוב זיע"א - בעל "אבני נזר" ו"אגלי טל", שהיה גאון הגאונים כידוע לכל בר בי רב דחד יומא.

ידוע המעשה, שאביו הרה"ק ר' נחום זאב מביאלה זיע"א היה לו סדר מיוחד של לימוד ביגיעה עצומה ביום הפורים, ושנה אחת ראו מן השמים שאין מי שלומד באותו הפורים, מחמת שהיו עסוקים במצוות היום, ובאו אליו בחלום ואמרו לו שבזכות שהעמיד את העולם בלימודו (כי בלא זה נאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי"), יזכה לבן שיאיר עיניהם של ישראל.

ידוע מאד מה שכתב בהקדמתו לספרו "אגלי טל", שזה טעות מה שחושבים העולם שהלומד תורה מתוך שמחה יורד ממעלתו - אלא אדרבה, הרי הוא מקבל שכר גדול יותר כשלומד מתוך שמחה, ע"ש שהאריך בזה.

וזה נפלא מאד, שנתגלגל החידוש הנ"ל דוקא ע"י בעל ה"אגלי טל", שהוא עצמו נולד בזכות לימודו של אביו הקדוש ביום הפורים, שזה יום של "קיימו וקיבלו" בשמחה את התורה, כמב' בגמ'.

היה חתנו של הרה"ק ר' מנחם מנדל מקוצק זיע"א, ובהקדמה שם כותב שקיבל את תורתו ממנו. נפטר בשנת תר"ע.

מושגים בהלכה

ביאור עניינים שונים בקצרה
להרחבת ידיעת התורה

שאלין ודורשין

הלכה ומנהג בענייני דיומא

מלאכות "בונה" ו"סותר" בשבת

מלאכות "בונה" ו"סותר" הגדרתן היא: בנייה וסתירת בנין של קבע בשבת. ולהלן נפרט את פרטי הדינים העולים מהן.

א. בנייה וסתירה בבנין - חלונות, דלתות

כאשר בונה לבנים בבנין וכדו', זה נקרא בנין של קבע, וכן כסוותר. אמנם כל דבר שקבוע בבנין - לא שייך בו בנין וסתירה [וכבר הזכרנו כמה וכמה פעמים לגבי דלת, שאין שייך בה בנין וסתירה, כיון שעשויה להיפתח ולהיסגר תמיד]. וכן חלון שיש לו צירים, וכן פקק החלון [- מכסה שהיה בזמן הגמ' שמנותק מהחלון או מחובר בחבל, ורגילים תמיד לפותחו ולסגורו] - אף שאינו מחובר לבנין, אם חשב עליו מערב שבת לסותמו ולפותחו, אין בו משום בנין וסתירה (כל זה בשו"ע ומ"ב סי' שי"ג ס"א והלאה, ע"ש באריכות).

ב. "מוסיף על הבנין"

כמו כן, שייך עוד דין בבנין, שגם כשמוסיף על הבנין או שפוחת ממנו, ואפילו תוקע מסמר אחד בלבד בבנין - אסור משום בונה וסותר, כי לא מוזכר בזה שיעור בפוסקים [עיי' שו"ע סי' שי"ג ס"א: "ולא אמרינן דהוי כמוסיף על הבנין". וראה במ"ב (סי' שי"ד סס"ק ח') "העושה נקב בקרקע הבית שיצאו המים, חייב משום בונה (אחרונים)].

ג. בנין וסתירה בכלים

אמנם לגבי כלים, קיימא לן ש"אין בנין וסתירה בכלים", אלא אם כן באופן שתוקע בחוזק או שסותר הכלי לגמרי - ונפרט:

כתב השו"ע (סי' ש"ח ס"ט) "דלת של שידה תיבה ומגדל יכולים ליטלה מהם [דאין בנין וסתירה בכלים - מ"ב שם סקל"ו], ואסור להחזירה גזירה שמא יתקע". וכתב המ"ב (שם סקל"ז): "ביתד או במסמר בחוזקה, וחייב משום מכה בפטיש דהו"ל גמר מלאכה, וי"א דיש גם בכלים משום בונה היכא דהוא עושה ע"י תקיעה שהוא מעשה אומן" [ופירוש שידה תיבה ומגדל - כמה סוגי ארונות וחפצי ריהוט שאינם מחוברים לקרקע, ובהם שייך בנין רק כשתוקע בחוזק, וכנ"ל].

ד. גדר "בנין" וגדר "כלי" - ודין בית קראון וכדו'

ואחרי שביארנו הל' בנין וסתירה בבנין ובכלים, יש להגדיר מהו בנין ומהו כלי. ובאמת בהמשך השו"ע שם (סי' ש"ח ס"ט) כתב: "ושל לול של תרנגולים [דלת], אסור בין ליטול בין להחזיר, דכיון דמחובר לקרקע אית ביה בנין וסתירה". וא"כ נמצינו למדים, שבנין הגדרתו היא - שמחובר לקרקע, ו"כלי" הגדרתו היא שאינו מחובר לקרקע, ובו אין בנין אלא"כ תוקע בחוזק, וכנ"ל.

ואולם בית נייד הנקרא "קראון" וכיו"ב, אין דינו כארון ואינו נחשב כלי, אלא דינו כבנין ואסור אפילו להוסיף עליו, אע"פ שאינו מחובר לקרקע. והכלל בזה - שכל דבר שהוא גדול מארבעים סאה, אף שאינו מחובר לקרקע דינו כבנין ממש, ואסור להוסיף או לפחות ממנו (מ"ב סי' שי"ד סק"א). [ועיי' בספר "שיעורי תורה" להגר"ח נאה זצוק"ל (סי' ג' סכ"ט) ששיעור ארבעים סאה הוא 49 ס"מ על 49 ס"מ, ברום 147 ס"מ. ולדעת מרן החזו"א זצוק"ל (קונטרס השיעורים סי' ל"ט אות י"ב) השיעור הוא 648⁰⁰⁰ ס"מ מעוקב].

(מתוך שיעור - ד אדר תשע"ח)

השמחה בחודש אדר א'

דנו הפוסקים, האם הדין "משונכנס אדר מרבין בשמחה" שייך גם בחודש אדר א', שהוא חודש העיבור. דעת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ויבלחט"א מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א (דרך שיחה) - שלפי מה שכתב הרמ"א שיש דין שמחה בפורים קטן, א"כ יש דין שמחה משונכנס אדר א'.

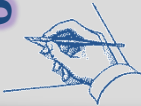
וכן דעת הגר"י בלוי זצ"ל - דין העדה החרדית (הלכה למעשה). וכן מדויק משו"ת חתם סופר (חו"מ) שחתם: "חודש אדר א' שמרבים בו בשמחה".

אמנם בשו"ת שאלת יעב"ץ ובשו"ת תשובה מאהבה (סי' ש"א) ובשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' ק"ה אות ג') כתבו, שדין השמחה הוא רק באדר ב', ושכן מוכח מלשון המשנה "אין בין אדר ראשון" וכו' (שו"ת רבבות אפרים סי' תש"ה וסי' תרי"ג). ע"ש.

(מתוך קונטרס 'מצות הפורים' של מורנו הרב שליט"א)

מכתבי תורה וזוהרה

שהשיב מורנו הרב שליט"א

בס"ד, יום א', ה' אלול תשע"ז.

כבוד הגאון ר' אשר אנשיל שוורץ שליט"א - בעל מעדני אשר, שלום וברכה וכו"ס.

בגליון פרשת שופטים תשע"ז כתבתם בזה"ל: "וכן נשאלתי הרבה פעמים למעשה וכו' שעושים חנוכת הבית עם שבע ברכות, האם יש בזה איסור".

שמעתי ממרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שמותר לעשות בר מצוה וכדו' עם שבע ברכות, ואין בכך משום "אין מערבין שמחה בשמחה", אך כדי לצאת ידי חובת הסעודה השניה יש להוסיף איזה תבשיל, כגון עוד קוגל (כך אמר) בשביל המצוה השניה. וכן הורה תמיד בפורים המשולש בירושלים, שלפי דעת מהרלב"ח יש לעשות סעודה בשבת - שיוסיפו עוד קוגל בסעודת שבת לכבוד פורים, וכן נהג בעצמו.

בכבוד רב ובברכה,

מאיר סנדר, פעה"ק ירושלם תובב"א

בס"ד, שלהי דקייטא תשע"ו.

כבוד ידידי הגאון הנפלא רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, שלום וברכה. אחדשה"ט באה"ר.

בענין הנידון ב"תבנות" - עקב תשע"ו, האם כשהסיר הפת מהשולחן לפני ברכמה"ז צריך להחזירו או שלא יחזירו, כמבואר בשו"ע (או"ח סי' ק"פ ס"ב) "אבל לא יביא פת שלימה ויתננה על השולחן" [והצד שיחזירו, כיון שאם לא כן לא יראה סימן ברכה, כמבואר שם ס"א].

הנה פשוט וברור, שאם נשאר פירורים, אין צריך להחזיר את הפת, דסגי בפירורים, וכמבואר במ"ב (סי' ק"פ סק"ד) בשם הגר"א בביאורו שכתב, שאם יש פתיתים אז דיבר השו"ע שלא יביא פת שלם. ואם אין פירורים, ודאי שביא פת שלימה, וכמב' שם במ"ב, והוסיף שם שבשם הזהוה כתבו שטוב לעשות כן לכתחלה. וא"כ הדברים ברורים ופסוקים.

בכבוד רב, בידידות, ובברכה על מאמריו הנפלאים.

מאיר סנדר, פעה"ק ירושלם תובב"א